Plan van aanpak Laaggeletterdheid 2020-2024

Arbeidsmarktregio Groningen

Samen laaggeletterdheid bestrijden

Inhoud

0 Inleiding 3
1 Missie, visie en doelstelling 7
2 Behaalde resultaten in onze regio: wat heeft gewerkt? 12
3 Onze inzet voor 2020-2024 18
4 Inzet extra middelen en jaarplanning 28
5 Kwaliteitsbewaking en Monitoring 29

Bijlagen 31
Tel mee met Taal (overzicht vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024 Ministerie OCW)

Inleiding

Het is een structureel en in omvang toenemend probleem, ook in de arbeidsmarktregio Groningen: Laaggeletterdheid. Ongeveer 12 procent van onze bevolking heeft ermee te maken. Moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en het omgaan met de computer, de zogenaamde 'digitale vaardigheden'. In een tijd van crisis - en daar zitten we met de Corona-pandemie nu middenin, komt het probleem extra aan de oppervlakte. Waar half Nederland thuis werkt via de computer en zich online een beeld probeert te vormen van wat er aan de hand is, blijft de grote groep laaggeletterden achter. Voor hen is het extra moeilijk om de maatregelen vanuit de overheid te begrijpen en zich aan de voorschriften van de 'anderhalvemetersamenleving' te houden. Laaggeletterden zijn immers over het algemeen al minder zelfredzaam, hebben vaker problematische schulden en vinden moeilijker een baan. Daar komt de Corona-recessie nu nog eens overheen.

Het probleem van laaggeletterdheid wordt al veel langer herkend en bestreden. In onze regio hebben gemeenten, maatschappelijke organisaties, bibliotheken, de zorg en werkgevers de afgelopen jaren provinciale bondgenootschappen opgericht en op gemeentelijk niveau stuur- en werkgroepen samengesteld om gezamenlijk actie te ondernemen. De oprichting van Taalhuizen in veel gemeentes heeft er bijvoorbeeld toe bijgedragen dat er nu lokaal, in de buurt, plekken zijn waar je naar toe kunt met je leervraag voor begeleiding en het volgen van een cursus. Ook de komst van Taalambassadeurs die via presentaties in bedrijven vertellen over hun eigen ervaringen als laaggeletterde en wat het je oplevert als je daar mee aan de slag gaat, heeft bijgedragen aan meer herkenning van en aandacht voor de problemen van laaggeletterde mensen. Een natuurlijke neiging is bijvoorbeeld om het probleem te verbergen omdat je je ervoor schaamt dat je slecht kunt lezen of schrijven. Het vormt nog eens een extra barrière om laaggeletterden te herkennen en te motiveren er iets aan te doen.

Kijken we naar heel Nederland dan hebben ongeveer 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder grote moeite met lezen, schrijven en digitale vaardigheden. Voor het kabinet Rutte III reden om de komende jaren extra in te zetten op beleid om laaggeletterdheid te herkennen en verder terug te dringen. Onder de noemer van het actieprogramma 'Tel mee met Taal' zijn landelijk bestuurlijke afspraken gemaakt tussen Rijk en VNG (9 september 2019) voor de verdere uitwerking van het kabinetsbeleid.

Komende jaren gaan we daarom ook in onze arbeidsmarktregio opnieuw gezamenlijk inzetten op het terugdringen van laaggeletterdheid. In dit vervolgplan van aanpak 2020-2024 maken we een keuze voor de inzet van middelen in de komende vier jaar op basis van het actieprogramma 'Tel mee met Taal'. We werken het programma uit voor onze regio, waarbij we voortbouwen op wat al is bereikt. Zo zorgen we voor continuïteit.

Het is voor het eerst dat we de arbeidsmarktregio Groningen als uitgangspunt nemen voor een gezamenlijke regionale aanpak. Een relatief groot gebied met relatief weinig inwoners verdeeld over twee stedelijke regio's (Groningen-Assen) en een groot landelijk gebied. De gemeente Groningen is aangewezen als contactgemeente voor de coördinatie van het Plan van aanpak.

Het Rijk vraagt de komende jaren specifiek aandacht voor inwoners met Nederlands als moedertaal (NT-1). Dit is nog steeds een moeilijk bereikbare groep die lang niet altijd herkend wordt. Zij vormen twee derde deel van de doelgroep maar slechts 20 procent van het aantal huidige cursisten. Het heeft te maken met slechte leerervaringen en de genoemde last van schaamte en onzekerheid. Hen bereiken vraagt om compassie en verbinding, aandacht en openheid en bovenal om volhouden en geduld.

Om de regionale en lokale aanpak in te vullen en financieren maken we gebruik van bestaande landelijke wetten en regelingen, waarvan de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) de belangrijkste is. Daarnaast stelt het kabinet vanaf 2020 extra middelen beschikbaar om contactgemeenten te ondersteunen bij de coördinatie en uitvoering van de regionale plannen. Te besteden aan bijvoorbeeld coördinatie, deskundigheidsbevordering, wervingsactiviteiten voor moeilijk bereikbare doelgroepen en verbetering van de samenwerking tussen gemeenten en betrokken organisaties. Het Rijk ontwikkelt tevens een monitoringsinstrument om het bereik van de doelgroep en de aantoonbare groei en kwaliteit van het (non formele) aanbod te kunnen meten. Naast de WEB kunnen gemeenten voor de financiering van volwasseneneducatie ook putten uit middelen vanuit de sociale zekerheid (zoals de Wet inburgering, Participatiewet, armoede- en onderwijsachterstandenbeleid).

De keuzes die we in dit plan presenteren zijn gebaseerd op een analyse van de ingezette middelen in de afgelopen jaren, waarbij de vorming van Bondgenootschappen, stuur- en werkgroepen en de inzet van Taalhuizen in elke gemeente centraal stond. De verdere structurele inbedding van Taalhuizen in de lokale gemeenschap zien we als een van de belangrijkste pijlers voor een structurele

José Verkade

José komt sinds maart 2017 bij het Taalhuis in de bibliotheek van Loppersum. Dat gebeurde op eigen initiatief, nadat ze erover las en er op RTV-Noord over hoorde vertellen. Ze dacht: ***'Dat moet ik goed onthouden, dat is wel wat voor mij.'*** Ze is een zeer gemotiveerde deelnemer en wordt begeleid door Mieke Vonk die José helpt met lezen, schrijven en rekenen. ***'Ik ben naar een speciale school geweest en kon al wel lezen. Ik was niet zo goed in schrijven, maar dat is beter geworden.'*** José is trots op het maken van die stap in haar leven. Ze heeft zichzelf kwetsbaar opgesteld en heeft dankzij de hulp van Mieke veel geleerd.

Henk Bruinink en Henk Bijlholt uit Groningen winnen TaalHeldenprijs 2019.

en duurzame aanpak van laaggeletterdheid de komende jaren. Daarnaast zetten we in op betere herkenning van laaggeletterden en effectieve toeleiding naar vormen van educatie. Daarbij willen we ook gezondheidsorganisaties (GGD) en bedrijfsleven nauwer betrekken. De inzet van Taalambassadeurs kan hierbij een belangrijke rol spelen.

Dit Plan van Aanpak is het resultaat van het overleg tussen vertegenwoordigers van de gemeenten, maatschappelijke organisaties (Stichting Lezen & Schrijven), de bibliotheken (Biblionet Groningen, Forum Groningen), onderwijsinstellingen (ROC's) en zorginstellingen (GGD) in onze arbeidsmarktregio. Het plan wordt ter vaststelling voorgelegd aan College van Burgemeesters en Wethouders van de (contact)gemeente Groningen en ter kennisname aan de overige gemeenten en instellingen. Deze kunnen er vervolgens zelf de gewenste nadere lokale invulling aan geven en eigen (vervolg)beleid op vaststellen.

Samen met taalambassadeurs, vrijwilligers, Taalhuiscoördinatoren en medewerkers van genoemde samenwerkende organisaties en bedrijven willen we in de arbeidsmarktregio Groningen de komende jaren zoveel mogelijk laaggeletterden bereiken en zorgen voor adequate toeleiding naar een passend formeel of informeel (cursus)aanbod.

We scharen ons hiermee achter het motto van het landelijke actieprogramma Tel mee met Taal:

Samen laaggeletterdheid bestrijden!

In de komende hoofdstukken formuleren we eerst onze gezamenlijke missie, visie en doelstelling. Vervolgens bespreken we kort de behaalde resultaten in de afgelopen jaren. Na analyse hiervan maken we een keuze voor de aanpak en inzet van activiteiten en middelen in de periode 2020-2024 en de inzet van de extra beschikbare middelen. In een apart hoofdstuk beschrijven we hoe we invulling geven aan systematische monitoring van de aanpak van laaggeletterdheid en van de kwalitatieve en kwantitatieve resultaten van het educatie-aanbod.

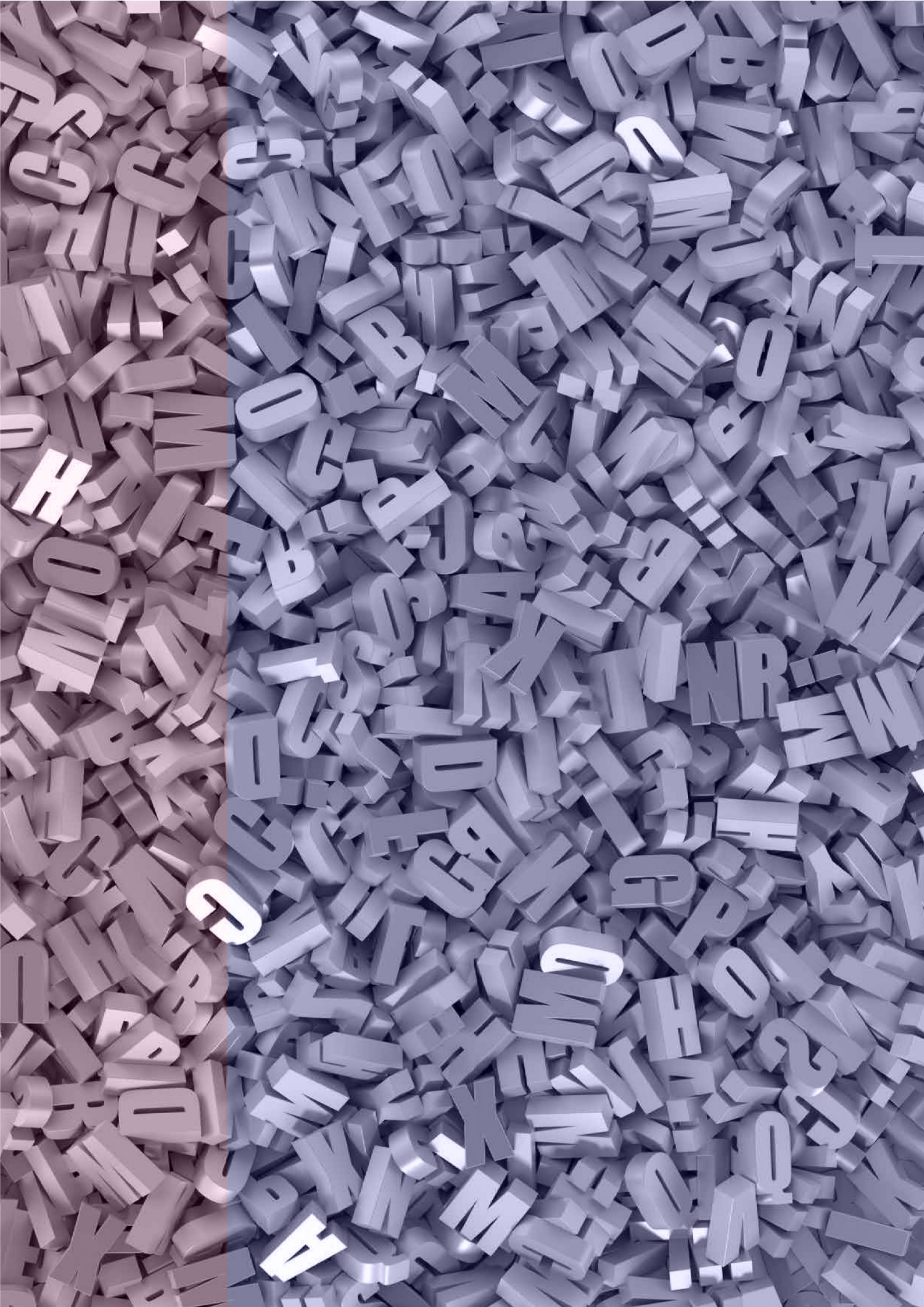

1 Missie, visie en doelstelling

De gemeenten in de arbeidsmarktregio Groningen, maatschappelijke organisaties (Stichting Lezen en Schrijven, Humanitas), bibliotheken (Biblionet Groningen, Forum Groningen), onderwijs- en zorginstellingen (ROC's, GGD en welzijnswerk) die hebben meegedacht over dit Plan van Aanpak hebben een gezamenlijke missie, visie en doelstelling geformuleerd.

Onze missie

Het is onze missie om zoveel mogelijk laaggeletterden in de arbeidsmarktregio Groningen te bereiken en hun basisvaardigheden op het gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden te verhogen, in het bijzonder de groep met Nederlands als moedertaal (NT-1). Hiermee willen we hun zelfredzaamheid vergroten en dragen we bij aan een (digitale) inclusieve samenleving. Ons uitgangspunt is goede hulp bieden in elke gemeente afzonderlijk, het best passend bij de lokale situatie. Regionaal werken we samen om deze lokale aanpak te verstevigen en te zorgen voor een sterke en duurzame regionale infrastructuur om laaggeletterdheid te signaleren en aan te pakken.

Onze visie

Basisvaardigheden taal, rekenen en digitaal heb je nodig in tal van dagelijkse activiteiten. Maar niet iedereen gaat dit even gemakkelijk af. Een grote groep heeft moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Een groot deel van hen heeft bovendien beperkte digitale vaardigheden.

De eisen die worden gesteld aan de vaardigheden van mensen worden hoger en technologische/ digitale ontwikkelingen maken het dagelijks leven complexer. Een groeiend aantal mensen verliest de aansluiting met deze veranderingen. Laaggeletterden hebben niet alleen moeite met basisvaardigheden, maar hebben ook vaak te maken met andere problemen die verband houden met werk(loosheid), gezondheid, participatie, inburgering en integratie. Ook hebben zij vaker financiële problemen en zelfs schulden en behoefte aan maatschappelijke ondersteuning. De huidige Coronacrisis legt hier nog eens extra nadruk op.

Onze definitie van Laaggeletterdheid

Geletterdheid is het vermogen om zelf een tekst te schrijven en geschreven tekst te lezen, begrijpen, evalueren, gebruiken en toe te passen in de maatschappij en het persoonlijk leven. Geletterdheid omvat luisteren, spreken, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. We vatten dit samen onder de term 'basisvaardigheden.' Hierbij is sprake van een glijdende schaal: mensen zijn niet geletterd of ongeletterd, maar zijn meer of minder geletterd. De vraag wanneer dat niveau (on)voldoende is, wordt gerelateerd aan de mogelijkheden om maatschappelijk en beroepsmatig te functioneren. Er is samenhang tussen het niveau van maatschappelijk en beroepsmatig functioneren en de gewenste en benodigde lees-en schrijfvaardigheid.

Laaggeletterdheid blijft ook in onze arbeidsmarktregio een groot probleem. Als we in Groningen spreken over gemiddeld 12 procent van de bevolking (1% onder het landelijk gemiddelde) dan gaat het om vele duizenden mensen. Jongeren, ouderen, autochtoon of allochtoon, werkend of werkloos, in de stad of op het platteland; laaggeletterden zijn overal in de bevolking te vinden.

Aandeel laaggeletterden naar doelgroep

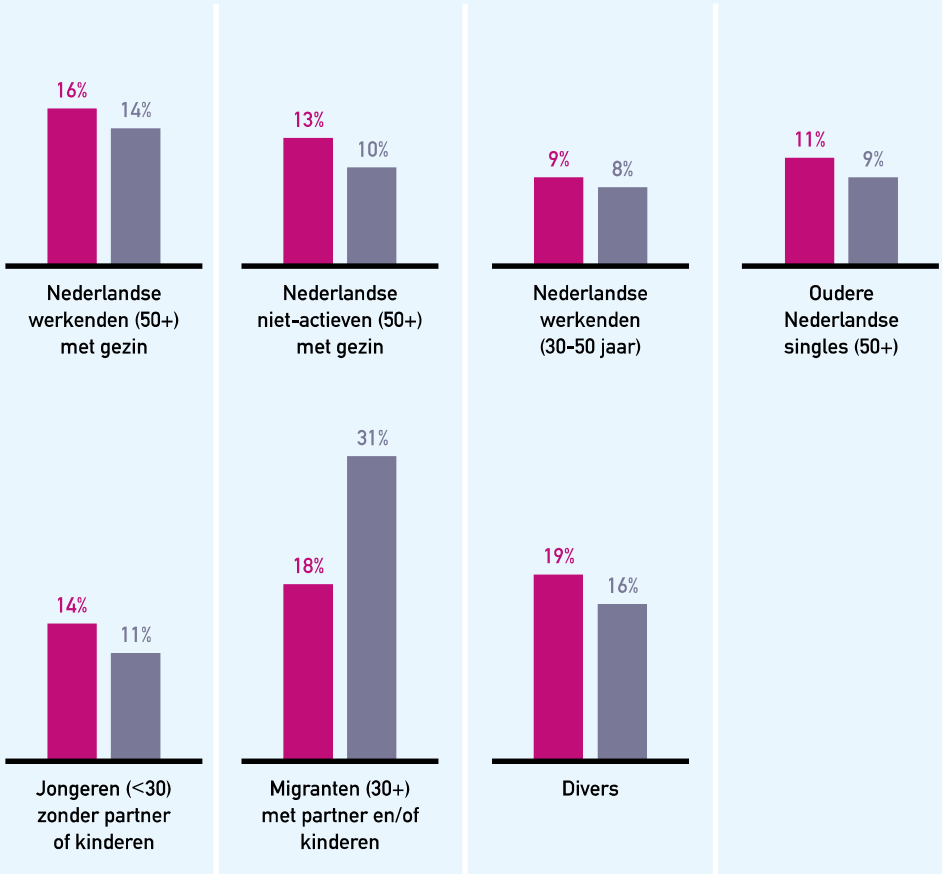

Aandeel laag-geletterden naar doelgroep in arbeidsmarktregio Groningen (bron: geletterd-heidinzicht.nl).

De groep laaggeletterden vertoont een grote diversiteit in leervraag, behoefte en leerstijl. Een groot deel van hen wordt onvoldoende bereikt met het huidige aanbod educatie-activiteiten. Dit betreft in het bijzonder de groep met Nederlands als moedertaal (de NT-1 groep). Zij vormen ruim tweederde van de doelgroep, maar minder dan 20 % van het aantal deelnemers aan lesaanbod.

Wethouder Glimina Chakor van de gemeente Groningen.

Het is onze visie dat laaggeletterdheid het best aan de basis kan worden aangepakt. Gemeenten staan als overheid het dichtst bij mensen en zijn zodoende bij uitstek in staat om lokaal een regierol te spelen in het coördineren van de aanpak. Deze lokale aanpak kan worden versterkt door samenwerking op regionaal niveau en inzet op gemeente-overstijgende onderwerpen.

Aanpak 2016-2019

Zowel in de regio Groningen als Drenthe zijn in de afgelopen jaren (vanaf 2012) provinciale plannen uitgevoerd om laaggeletterdheid aan te pakken. Kernpunt van het Plan van Aanpak 2016-2020 was de vorming van provinciale Bondgenootschappen om ketensamenwerking en een lokale netwerkaanpak mogelijk te maken; een samenwerking van organisaties in de regio met Taalhuizen als verbindend element. Zo ontstonden taalnetwerken en werden in de meeste gemeenten Taalhuizen opgericht, vaak gevestigd in lokale bibliotheken of Taalpunten bij SW-bedrijven. Ter ondersteuning van deze gemeentelijke netwerken werden lokale stuur- en werkgroepen opgericht.
Een aanpak waarbij onze regio zich heeft onderscheiden: Het is landelijk gezien uniek dat we in de laatste vier jaar in alle gemeenten een Taalhuis hebben opgericht.

De grondgedachte achter deze aanpak was dat laaggeletterdheid het meest effectief kan worden aangepakt waar de grootste problemen rondom taalachterstanden en laaggeletterdheid spelen en waar nieuwe verbindingen tussen organisaties het meest kansrijk zijn. Dit zijn het gezin, de arbeidsmarkt en de gezondheid(zorg). De instanties werkzaam in deze drie domeinen werden betrokken bij de aanpak en vormden samen de bondgenootschappen. De signalering, de toeleiding naar en de uitvoering van de educatietrajecten werden zo duurzaam verankerd. Het maakte daarbij ook co-creatie mogelijk: een proces waarbij de laaggeletterde en de professionals er direct omheen samen zoeken naar de beste oplossing.

Belangrijk daarbij was dat er voor de betrokken gemeenten voldoende ruimte moest zijn om een eigen invulling te geven aan de uitvoering van de plannen

en hierbij het plaatselijke netwerk zoveel mogelijk te betrekken. Flexibel en vraaggericht was de doelstelling. Er werd met gemeenten een Taalakkoord afgesloten om ze zelf regie te laten houden en verantwoordelijkheid te nemen. Het meest recente Taalakkoord werd in november 2019 getekend tijdens het symposium 'Samen voor geletterdheid'. Bijna alle gemeenten gingen hierin akkoord met de continuering van de Taalhuizen en het doorzetten van de gemeentelijke regierol.

Lokale samenwerkingspartners konden ook zelf doelgroepen nader specificeren en extra aandacht geven. Bijvoorbeeld gezinnen (armoede, schuldenproblematiek), jongeren met lage basisvaardigheden, laag-taalvaardige ouders, ontvangers voedselbank, mensen met schulden (onder bewindvoering), ouderen, mensen met gezondheidsproblemen, werknemers bij specifieke bedrijven of mensen met WMO-begeleiding.

Aanpak 2020-2024

De aanpak heeft de afgelopen jaren gewerkt. Er zijn meer mensen bereikt en er is een groeiend aantal dat gebruik maakt van het educatie-aanbod. Maar de groep laaggeletterden is nog steeds te groot. We willen daarom nog meer mensen bereiken, de groep beter in beeld krijgen en laaggeletterden, waar gewenst, begeleiden naar passend educatieaanbod.

Niet voor niets staan de komende jaren wat het Kabinet betreft in het teken van het verduurzamen en uitbouwen van de bereikte resultaten. Gemeenten zijn en blijven hierbij de spil in brede netwerken die lokaal vraag en aanbod bij elkaar brengen. Structurele investeringen in basisvaardigheden moeten voor gemeenten op termijn een net zo vanzelfsprekend onderdeel van hun inzet in het sociaal domein zijn, als voor werkgevers in het kader van duurzame inzetbaarheid. De Rijksoverheid kan zich in de toekomst dan concentreren op het in stand houden van de randvoorwaarden voor een kwalitatief goed aanbod.

De arbeidsmarktregio Groningen wil doorgaan op de ingeslagen weg. Ook in dit Plan van aanpak 2020-2024 blijft daarom de lokaal uitgewerkte en verankerde ketenaanpak de kern van onze visie om laaggeletterdheid structureel aan te pakken. Ons adagium is en blijft: Zoveel mogelijk lokaal organiseren en regionaal samenwerken op vraagstukken die we niet alleen kunnen realiseren. Zo streven we naar een duurzame aanpak en blijven we zoeken naar nieuwe regionale en lokale samenwerkingspartners.

Bert Vrijenhoek

Bert kwam via het UWV bij het Taalhuis in MFC de Wijert terecht. Hij krijgt daar begeleiding bij het verbeteren van zijn digitale vaardigheden. Op dit moment leert hij hoe hij digitaal een sollicitatiebrief en een cv moet maken, zodat hij deze kan gebruiken om te solliciteren. Bert gaat trouwens het liefst eerst bij een werkgever langs om persoonlijk aan te geven dat hij wil solliciteren.
Lezen vindt Bert heerlijk, vooral boeken die 'makkelijk weg lezen'. Zijn passie voor boeken is duidelijk te zien aan zijn aanzienlijke collectie Baantjer-boeken. Van de reeks, geschreven door Albert Cornelis (Appie) Baantjer, mist hij maar een paar boeken. Op bijvoorbeeld rommelmarkten probeert hij de laatste exemplaren nog te bemachtigen.
Bert is blij dat hij de moed heeft gehad om zich aan te melden bij het Taalhuis. Gelukkig kan hij het prima vinden met zijn computercoach Janneke Rouwkema.

Bert Vrijenhoek bij Taalhuis MFC de Wijert.

Uiteindelijk gaat het ons om het creëren van een inclusieve samenleving waar zoveel mogelijk mensen de basisvaardigheden beheersen en kunnen meedoen. Ontwikkeling van basisvaardigheden via opleiding, training en begeleiding, is een onmisbare schakel om mensen de kans te bieden om naar vermogen regie te voeren over hun leven en te kunnen werken aan zelfredzaamheid.

Doelstelling

In de periode 2020-2024 willen we een merkbare verbetering realiseren in het bereiken van de diverse groepen laaggeletterden met een kwalitatief aanbod op maat. Naast noodzaak tot vermindering van laaggeletterdheid moeten maatregelen bijdragen aan preventie ervan. We besteden extra aandacht aan het vergroten van het bereik en de deelname van de groep met Nederlands als moedertaal (NT-1).

Met het formuleren van deze doelstelling sluiten we aan op de landelijk gemaakte bestuurlijke afspraken tussen Rijk en gemeenten (verenigd in de VNG):

- We willen meer mensen aan de slag met taal, rekenen en digitale vaardigheden met speciale aandacht voor mensen met Nederlands als moedertaal;
- We willen weten wat werkt, dus dat gaan we monitoren;
- We willen goede hulp bieden in elke gemeente, het best passend bij de lokale situatie en zo zorgen voor een sterke en duurzame regionale infrastructuur om laaggeletterdheid op het spoor te komen en aan te pakken.

2 Behaalde resultaten in onze regio: wat heeft gewerkt?

De arbeidsmarktregio Groningen bestaat uit vier subregio's: Centraal, Oost, Noord en Noord-Drenthe. In totaal zijn er in dit gebied 16 gemeenten (Aa en Hunze, Appingedam, Assen, Delfzijl, Groningen, Het Hogeland, Loppersum, Midden-Groningen, Noordenveld, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Tynaarlo, Veendam, Westerkwartier en Westerwolde). Vanaf 2021 worden dat er 14 als Delfzijl, Appingedam en Loppersum de nieuwe gemeente Eemsdelta gaan vormen.

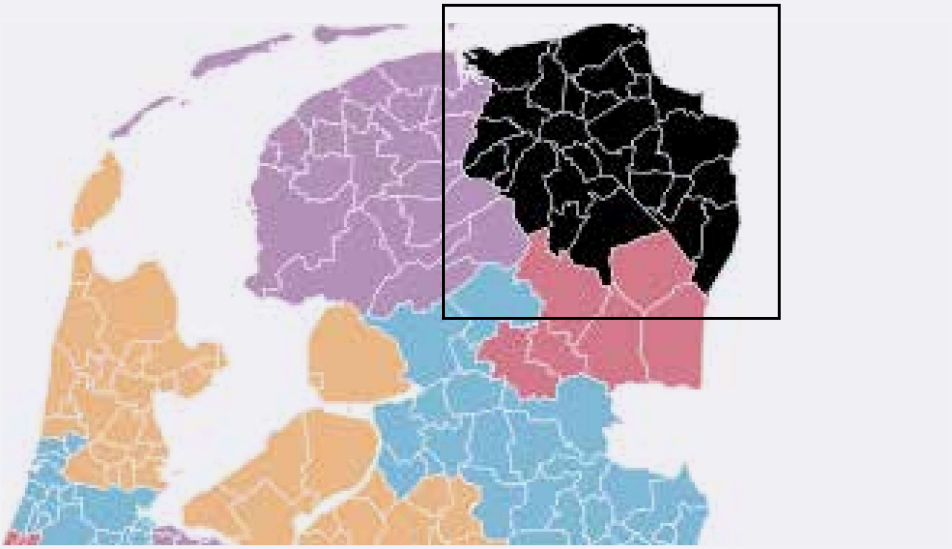

[weergave kaart arbeidsmarktregio en 16 gemeenten, incl. weergave netwerk van Taalhuizen]

In onze arbeidsmarktregio is de gemeente Groningen voor de periode 2020-2024 door het Rijk aangewezen als contactgemeente. Dit betekent dat zij verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van dit Plan van Aanpak, de coördinatie ervan en de verdeling van de beschikbare middelen over de regio's/gemeenten.

Beleid 2016-2019

De afgelopen jaren hebben de samenwerkende organisaties en instanties verenigd in provinciale Bondgenootschappen in zowel Groningen als Drenthe veel verschillende activiteiten georganiseerd, onder coördinatie van gemeentelijke stuur- en werkgroepen. Er zijn Taalakkoorden getekend door gemeenten en bedrijven en vele methodes en instrumenten ingezet, afgestemd op de drie

onderscheiden domeinen en specifieke doelgroepen, om laaggeletterden te kunnen herkennen en doorverwijzen naar een geschikt educatieaanbod. Het heeft geleid tot een gestaag groeiend aantal mensen dat de stap heeft gezet naar het ondernemen van actie, bijvoorbeeld door het volgen van een cursus of begeleiding door een taalvrijwilliger.

Gemeentelijke instellingen hebben verschillende instrumenten ingezet om laaggeletterden te screenen en signaleren. Succesvol laagdrempelig instrument was bijvoorbeeld de Taalmeter die een indicatie geeft van iemands scholingsbehoefte op het gebied van taal. In te zetten door uitkeringsinstanties, maar ook door bijvoorbeeld maatschappelijke instellingen en bedrijven. Daarnaast was er de Taalverkenner, ingezet door bijvoorbeeld sociale wijkteams of de intake schuldhulpverlening.

In alle gemeentes in de arbeidsregio zijn Taalhuizen of Taalpunten ingericht met een gericht aanbod waarbij ook gebruik werd gemaakt van getrainde taalvrijwilligers, inzetbaar als taalmaatje, taalcoach, of begeleider van laaggeletterden. In de hele regio zijn Taalambassadeurs geworven en ingezet bij promotionele activiteiten en het aanspreken en motiveren van potentiele laaggeletterden.

Om de gesignaleerde laaggeletterden te helpen is een uitgebreid netwerk van formeel, non-formeel en informeel scholingsaanbod gecreëerd. Onder formeel leren verstaan we het leren op school, gericht op het behalen van een diploma. Non-formeel vindt ook op school plaats, maar is niet noodzakelijkerwijs gericht op het behalen van diploma. De non-formele trajecten werken wel toe naar de niveaus van het Referentiekader taal en rekenen. Hierbij zijn naast bevoegde docenten vaak ook vrijwilligers betrokken. Informeel leren, het woord zegt het al, vindt plaats in een informele setting zoals in taalcafé's en bij welzijnsorganisaties met inzet van vrijwilligers.

De educatie moet leiden tot:
- Participatie (educatie gericht op sociale zelfredzaamheid);
- Opleiding (educatie gericht op doorstroming naar vervolgonderwijs);
- Werk (educatie gericht op doorstroming naar arbeidsmarktoriëntatie en werk).

Bij educatie gericht op opleiding en werk past met name formeel aanbod gericht op het behalen van een erkend diploma. Bij educatie gericht op participatie past eerder non-formeel (onderwijs gericht op het behalen van taalniveau naar de eindtermen) of in-formeel aanbod met inzet van vrijwilligers onder inhoudelijke aansturing van een docent.

Activiteiten, middelen en instrumenten

We bieden hier nu een kort overzicht van succesvol ingezette activiteiten, middelen en instrumenten.

Taalhuizen en Taalpunten

In alle Groningse en Noord-Drentse gemeenten is een Taalhuis of Taalpunt aanwezig in een van de bibliotheken, Wijkcentra en/of bij SW-bedrijven. Er zijn leesboeken, oefenboeken en gratis taalcursussen op het gebied van lezen, schrijven en rekenen (non-formeel onderwijs). Via inloopspreekuren kunnen

mensen hulp vinden bij het vinden van passende taalondersteuning. Tijdens de Coronacrisis is onlangs nog een online Taalhuis gecreëerd waar onder meer video's voor oefeningen thuis zijn te bekijken.

Er zijn door de Taalhuizen in 2016 t/m 2019 in totaal 3283 nieuwe cursisten begeleid. Hierbij zijn ook vrijwilligersorganisaties als Humanitas betrokken. Er was sprake van een jaarlijkse toename in het aantal deelnemers. Een succes, maar we willen nog neer mensen kunnen bereiken. Door betere lokale inbedding en afstemming zowel op de doelgroep als op andere organisaties is hier nog meer winst te behalen. Soms zijn de Taalhuizen in bibliotheken bijvoorbeeld nog niet goed herkenbaar en/of bereikbaar. Assen experimenteert daarom met een meer wijkgerichte aanpak waarbij gebruik wordt gemaakt van de structuren die al in de wijken aanwezig zijn, zoals de buurtteams en wijk-activiteiten.

Aantal open Taalhuizen per jaar

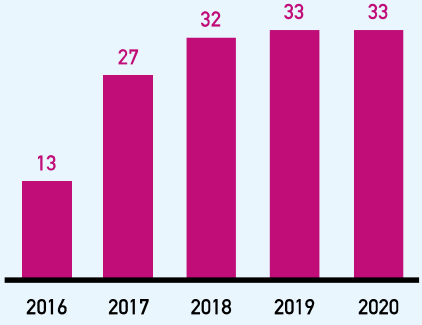

Totaal aantal Taalhuizen per fase

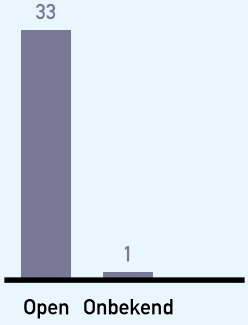

Verdeling soorten (huidig jaar)

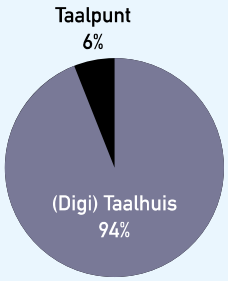

Taalhuizen en Taalpunten Arbeidsmarktregio Groningen (bron: stichting Lezen en Schrijven).

Leesbevordering

In het onderwijs zijn leesbevorderingsactiviteiten ontwikkeld zoals de invoering van het programma BoekStart in basisbibliotheken voor kinderen tot en met de basisschoolleeftijd. Ook in de kinderopvang is gestart met BoekStart. Ook is er de Bibliotheek op school (vooral binnen het basisonderwijs geïmplementeerd) en Scoor een Boek, een breed uitgezet leesbevorderings-programma (zelfs landelijk).

Henk Bijholt

Henk is trots op wat hij bereikt heeft. Als jongen uit een groot gezin, met een vader als enige kostwinner, moest hij al op jonge leeftijd meehelpen om de kost te verdienen. Henk: ***'Het volgen van onderwijs was toen nog niet zo belangrijk en je ging aan het werk, zelfs al was je nog maar twaalf.'*** Henk Bijlholt en Henk Bruinink zijn beide Taalambassadeur en 'vrienden voor het leven'. Ze moedigen elkaar aan om iedere dinsdag naar taalles te gaan. Henk Bijholt is dankbaar voor wat hij nu mag doen en wie hij kan zijn. Hij ontving het certificaat Taalambassadeur en is er trots op dat hij 30 collega's van lederz en de gemeente Groningen ervan heeft kunnen overtuigen om ook op les te gaan.

In het voortgezet onderwijs heeft bijvoorbeeld inzet van het programma Bibliotheek op school meer leerlingen verleid en aangespoord tot lezen.

Aantal scholen met dBos

dBos PO	127
dBos SBO	6
dBos VO	8
Beroepsonderwijs	1
Totaal dBos	142
dBos Boekstart	32
Totaal dBos + dBos Boekstart	174
V@School	164

Aantal scholen met De Bibliotheek op School/Boek-start in provincie Groningen, per 01-06-2020

Herkenning/Screening

Om laaggeletterden op het spoor te komen zijn de afgelopen jaren meerdere screeningsinstrumenten ontwikkeld en in gebruik genomen. Sommigen, zoals de methode van WIJ Groningen, zijn speciaal ontwikkeld voor de eigen situatie en doelgroep, waarbij medewerkers zijn getraind in het gebruik. Het heeft geleid tot meer herkenning en toeleiding. Veelgebruikte (landelijk ingezette) instrumenten zijn de Taalmeter (vaak bij werkpleinen) en de Taalverkenner (uitkeringsinstanties). Biblionet Groningen heeft in de afgelopen jaren een VR-bril ontwikkeld, aangevuld met een training om professionals te trainen in het herkennen van laaggeletterdheid en daarover het gesprek aan te gaan. Het stellen van contextgerichte vragen in de werkprocessen van deze instellingen werkt goed. Interessant is het zogenaamde 'camouflage-aanbod'. Een voorbeeld is het pilotproject Voel je goed!, gericht op gezondheid en geletterdheid. Idee is dat de combinatie van eet- en beweegadviezen van een diëtist en lessen van een vrijwilliger over gezonder eten en meer bewegen leidt tot duurzame veranderingen in de leefstijl van de deelnemers. De aanpak is gericht op volwassen cliënten met overgewicht van diëtisten die moeite hebben met taal en daardoor met het verwerken van informatie.

Aantal afgenomen Basismeters en indicaties laaggeletterdheid rayon Noord

43%
van de afgenomen Basismeters leidt tot een indicatie laaggeletterdheid

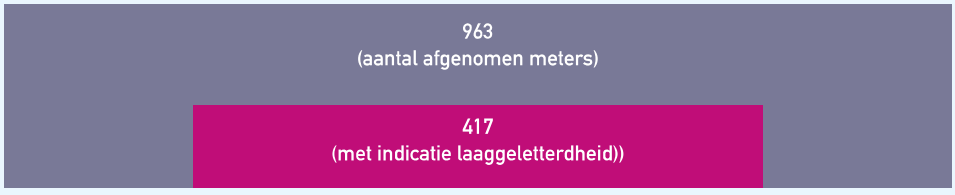

Aantal afgenomen Basismeters en indicaties laaggeletterdheid per meter

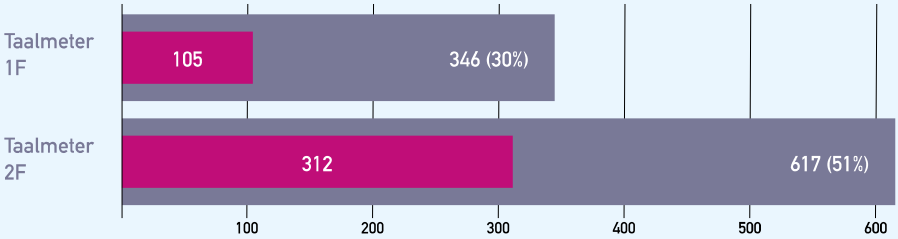

Weergave afname Taalmeter 2016-2019 (bron: stichting Lezen en Schrijven)

Indicatie laaggeletterdheid (percentage)

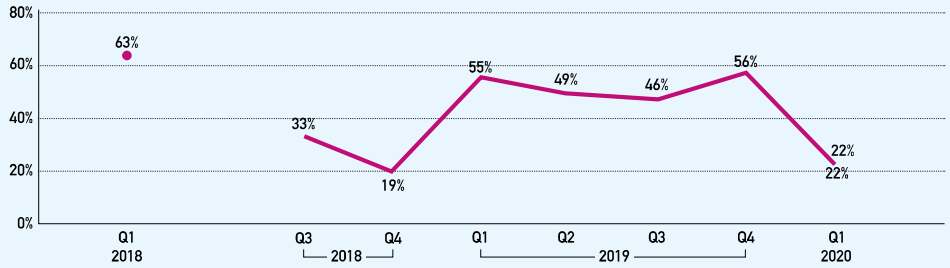

Training professionals en vrijwilligers in herkenning

Het trainen van professionals in organisaties waar de doelgroep contact mee heeft en/of gebruik van maakt (zoals de medewerkers van WIJ, uitkeringsinstanties (Werkpleinen UWV) en GKB) is een goed werkbare manier om meer laaggeletterden te herkennen en doorgeleiden naar educatie of een Taalhuis. Deze aanpak kan worden uitgebreid naar meer branches en organisaties zoals GGD, Kraamzorg, Voedselbank, maar ook woningcorporaties, onderwijs, schuldhulpverlening en bedrijfsleven.

Taalambassadeurs

In de regio zijn op het moment ongeveer 12 taalambassadeurs actief. Deze ervaringsdeskundigen hebben een belangrijke rol als effectieve (informele) stimulator om aandacht te vragen voor de problemen van laaggeletterden. Ze motiveren mensen en organisaties om actie te ondernemen. Zij hebben zelf een cursus gevolgd en kunnen anderen stimuleren/overtuigen dat ook te doen. Werving gebeurt via de Taalhuizen en ze krijgen training van St. ABC (waarbij het Alfa-college zorgt voor contact en begeleiding).
Bij de totstandkoming van dit Plan van Aanpak is ook Taalambassadeurs om advies gevraagd. Hun aanbevelingen zijn verwerkt in alle acties. Op nummer 1 stond het advies om vooral de professional bij instanties waar laaggeletterden mee in aanraking komen te trainen in het herkennen en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid. “Leg in begrijpelijke taal, ondersteund met pictogrammen uit wat je kan doen om aan je basisvaardigheden te werken”.

Henk Bruinink

Ook Henk Bruinink is trots op het certificaat Taalambassadeur dat hij in ontvangst mocht nemen. Het liefst wil hij dat iedereen ‘gelijk’ wordt behandeld, want iedereen is hetzelfde. Voor hem maakt het niet uit wie je bent; een ambtenaar, een docent, de burgemeester of Henk.
Henk vindt het van zichzelf heel erg moedig en knap dat hij elke week naar het Taalhuis gaat in de Oosterparkwijk. Aangemoedigd door zijn vriend Henk, die altijd met hem mee gaat. Henk heeft moedige stappen gezet, al vindt hij het nog steeds niet erg gemakkelijk. Hij vindt het prettig om op de computer te kunnen internetbankieren of dingen op te zoeken op Marktplaats. Elke dinsdag volgt hij computerles en taalles bij het Alfa-college. Henk durft nu interviews te geven en is betrokken geweest bij het maken van het filmpje over de screeningsaanpak van het Alfa-college.

Aanbod educatie

Het aanbod aan educatie wordt in onze regio ingevuld door de ROC's (Noorderpoort, Alfa-college en Drenthe college). In de jaren 2017 t/m 2019 hebben zich jaarlijks rond de 2000 cursisten aangemeld.

Aantallen educatie

Arbeidsmarktregio (Noorderpoort, Alfa-college en Drenthe college)	Ingeschreven	Uitgeschreven	Voltooid	Nog actief 31 december
2017	2.097	460	448	1.189
2018	2.112	592	296	1.224
2019	1.983	470	347	1.166

Het informele aanbod is verder versterkt door de inzet en het aanbod van de Taalhuizen in de regio, waaronder vele speciaal hiervoor getrainde vrijwilligers.

Getrainde vrijwilligers per jaar

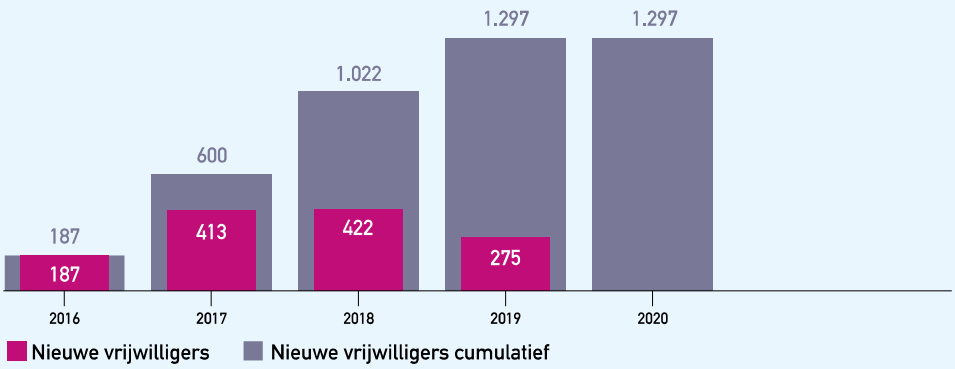

Getrainde vrijwilligers per kwartaal

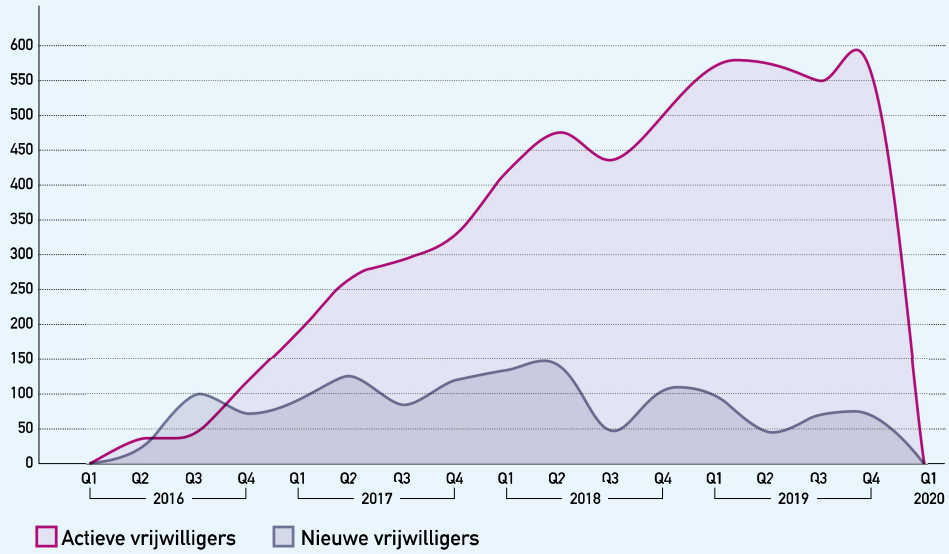

Getrainde vrijwilligers per jaar/ kwartaal regio Groningen (bron: stichting Lezen en Schrijven).

3 Onze inzet voor 2020-2024

De komende jaren gaan we voortvarend door op de ingeslagen weg zoals geschetst in het vorige hoofdstuk. Om te zorgen voor een langdurig en structureel perspectief willen we de aanpak van laaggeletterdheid stevig verankeren in lokaal (gemeentelijk) beleid. 'Lokaal' is het uitgangspunt waarbij we regionaal samenwerken op overstijgende zaken. De extra beschikbare middelen van Rijkswege zetten we hiertoe zo slim mogelijk in. Daarbij zoeken we waar mogelijk aansluiting bij andere beleidsterreinen en gestelde doelen binnen het sociaal domein. Voor financiering van het Plan van aanpak kunnen gemeenten putten uit middelen voortkomend uit de WEB aangevuld met verwante terreinen als de sociale zekerheid (zoals de Wet inburgering, Participatiewet, armoede- en onderwijsachterstandenbeleid).
Inzet is ook de bestaande Provinciale bondgenootschappen te verbinden aan dit regionale Plan van aanpak. De vanuit het Bondgenootschap ingerichte gemeentelijke stuur- en werkgroepen kunnen hun werk voortzetten en hun kennis, ervaring en netwerken blijven inzetten.

Hieronder benoemen we de belangrijkste onderdelen van onze aanpak op thema. Waar mogelijk benoemen we mijlpalen om onze ambities kracht bij te zetten. Bedoeling is om hier in een jaarlijks op te stellen uitvoeringsplan concreet verder invulling aan te geven.
We sluiten het hoofdstuk af met een overzicht van de samenwerkende instanties en hun verschillende rollen bij de aanpak van laaggeletterdheid.

Taalhuizen zijn de lokale spil

Basis van het succesvolle beleid de afgelopen jaren was de brede samenwerking op lokaal niveau met de Taalhuizen/Taalpunten als spil. De komende jaren gaan we hier mee door met als inzet het verduurzamen van deze lokale verankering en het waar mogelijk uitbreiden met aanvullende initiatieven en samenwerkingsvormen. De betrokken gemeentes kunnen hierbij zelf de lokaal passende activiteiten ontwikkelen en acties ondernemen. Belangrijk is het netwerk en de bereikbaarheid te vergroten in de wijken door bijvoorbeeld Taalpunten op meer locaties, waaronder ook scholen (ouders) en bedrijven. Zo kan een Taalhuis voor iedereen dichtbij zijn, is het herkenbaar en kennen medewerkers de mensen in de buurt, dat vergroot het vertrouwen. Taalhuizen kunnen ook meer laagdrempelige activiteiten in de buurt aanbieden.

Overhandiging cheque Dr. Nassau College aan Taalhuis Assen.

Van belang is dat er hierbij voldoende afstemming op (hoger) regionaal niveau blijft. Zo kunnen gemeentes en instellingen in onze arbeidsmarktregio van elkaar leren en elkaar inspireren met goede praktijkvoorbeelden. De eerder onder de Bondgenootschappen opgerichte structuur van gemeentelijke stuur- en werkgroepen kan hierin een belangrijke rol blijven spelen.

Certificering Taalhuizen

Onderdeel van de gemaakte afspraken tussen VNG en gemeenten is de certificering van de Taalhuizen. Alle taalhuizen in Nederland worden in de komende beleidsperiode gecertificeerd om ervoor te zorgen dat bestaande structuren en kwaliteit kunnen worden geborgd. Ook zal de certificering inzichtelijk maken waar nog verbeterpunten zitten, zodat er een slag kan worden gemaakt in de verbetering van de kwaliteit. Deze screening van alle Taalhuizen in de arbeidsmarktregio is een grote klus. Biblionet Groningen en Biblionet Drenthe zullen het screeningstraject in de komende jaren begeleiden. Ook de Drentse Taalhuizen/Taalpunten worden hierin meegenomen.
Omdat het screeningstraject, qua informatievoorziening en beschikbaarheid, ook het nodige vraagt van de Taalhuizen zelf, worden vanuit de extra middelen uren vrijgemaakt voor de Taalhuiscoördinatoren. Het certificeringstraject vangt aan in het najaar van 2020. In 2021 zullen de eerste Taalhuizen in de arbeidsmarktregio het traject afronden.

Mijlpaal In 2024 zijn alle Groningse en Drentse Taalhuizen/Taalpunten gecertificeerd.

Screening en herkenning

Er zijn veel bruikbare methodes en instrumenten om laaggeletterden te herkennen. Screening op digitale vaardigheden vormt hierbij een uitdaging op zich waarvoor ook steeds meer laagdrempelige screeningsinstrumenten op de markt zijn. Er is inmiddels voldoende zicht op waar de instrumenten het beste kunnen worden ingezet. De Taalmeter en de VR-bril, plus bijbehorende training, kunnen overal worden ingezet waar professionals de laaggeletterden

ontmoeten. De Taalverkenner wordt vooral bij uitkeringsinstanties gebruikt. Waar het om gaat is deze instrumenten verder in te bedden in de werkprocessen bij relevante andere organisaties, bijvoorbeeld bij uitkeringsinstanties (Werkpleinen) en het GKB. Gaat het om digitale vaardigheden dan kan ook gedacht worden aan banken, maatschappelijk werk (b.v. keukentafelgesprekken) maar ook aan ouderenbonden of kerkgemeenschappen. In de gezondheidszorg kan nog gedacht worden aan contact met huisartsenpraktijken en inrichting van bijvoorbeeld spreekuren voor het Taalhuis en het aanbieden van voorlichtingsmateriaal.

Professionals trainen in herkennen van laaggeletterdheid

Het trainen van medewerkers in het herkennen van laaggeletterdheid in relevante organisaties waarmee de doelgroep in aanraking komt, blijft cruciaal en willen we uitbreiden. Kansrijk op dit moment is bijvoorbeeld verdere uitbreiding naar gezondheidsorganisaties als de GGD. Daar willen we zorgen voor training van alle jeugdgezondheidsmedewerkers bij het herkennen van laaggeletterden, het gesprek aangaan daarover en het doorverwijzen naar (educatie)aanbod. De training (Blic) die is gekoppeld aan de VR-bril is hiervoor speciaal ontwikkeld. Dit vergt kennis van het lokale organisatieverband en de juiste contactpersonen. Doorverwijzen alleen is niet voldoende; het gaat er ook om dat gewaarborgd wordt dat de persoon in kwestie ook echt bij een Taalhuis aanklopt en de juiste begeleiding krijgt (de zogenaamde 'warme overdracht'). Dit staat of valt bij afstemming tussen instanties en contactpersonen. Men moet elkaar kennen en kunnen vinden. Training professionals via:

- Screeningsaanpak WIJ
- Aanpak laaggeletterdheid Stichting Lezen en Schrijven
- Blic (VR bril) Biblionet

Inzet is de training in het herkennen van laaggeletterden uit te breiden naar meer branches en organisaties zoals Kraamzorg, Voedselbank, maar ook woningcorporaties, onderwijs, schuldhulpverlening en bedrijfsleven.
Extra beschikbare middelen zullen worden ingezet om hieraan invulling te geven, te beginnen bij jeugdgezondheidsmedewerkers GGD. Stichting Lezen & Schrijven verzorgt de training voor de GGD.

Johnny Groenboom

'Achteraf ben ik blij met m'n ontslag, anders was ik niet gekomen waar ik nu ben. Bij het solliciteren bleek mijn achterstand in Nederlands en computervaardigheden. Ik kwam in een diep dal terecht. Gelukkig was daar Simone van het Taalhuis in de Oosterparkwijk om mij eruit te trekken. Zo ben ik bij het Taalhuis terechtgekomen en kreeg ik taal- en computerles. Nu doe ik taalniveau 2F; straks moet ik examen doen. Stiekem hoop ik dat ik het niet haal. De klas is een stabiele factor en gezellig, voor een mensen-mens zoals ik heel belangrijk. Wie had dat gedacht. Vroeger wilde ik niet naar school, en nu wil ik er niet meer af! Sinds kort ben ik Taalambassadeur en ga andere laaggeletterden en digibeten over de streep trekken ook te leren lezen en schrijven. En mensen achter het loket leren hoe ze daarmee kunnen omgaan, in plaats van te antwoorden ***"stuur maar een mailtje met uw vraag"***.'

Mijlpaal

In 2022 zijn alle jeugdgezondheidsmedewerkers bij de GGD in de arbeidsmarktregio Groningen getraind in het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden. Tot 2024 volgen zoveel mogelijk andere organisaties/branches.

Werkgeversaanpak

Er zijn voor werkgevers redenen genoeg om te investeren in de basisvaardigheden van werknemers. Door aandacht te besteden aan taal op de werkvloer neemt onder andere het ziekteverzuim af, werken medewerkers veiliger en gaan de kwaliteit en de productiviteit omhoog.

De Coronacrisis zal werkgevers meer in een overlevingsstand zetten waardoor naar verwachting het investeren in basisvaardigheden van werknemers meer op de achtergrond zal raken. Ondanks de verwachte laagconjunctuur is het belangrijk om juist nu te blijven investeren in basisvaardigheden. Werknemers met adequate basisvaardigheden kunnen zich namelijk sneller aanpassen aan de veranderende omstandigheden en zijn sneller inzetbaar op andere functies.

We zullen in onze arbeidsmarktregio een passende aanpak moeten ontwikkelen die enerzijds is gericht op het blijven agenderen van het thema en anderzijds oog heeft voor de huidige omstandigheden van werkgevers. Gezien de verwachte toename van de werkloosheid is het ook belangrijk om 'nieuwe uitkeringsgerechtigden' via het werkplein of het UWV een aanbod te doen om basisvaardigheden te ontwikkelen. Ook het Rijk stelt middelen beschikbaar voor de werkgeversaanpak, waaronder cofinanciering van scholingstrajecten voor werknemers. Deze regeling moeten we ook zoveel mogelijk lokaal gaan benutten.

We constateren dat de afgelopen jaren weliswaar veel regionale werkgevers zijn benaderd met de vraag mee te helpen bij het herkennen en scholen van laaggeletterden, maar dat dit vaak nog te vrijblijvend is. Ook hier is het opbouwen van een netwerk aan contacten een goede aanpak. Dit vergt echter veel tijd, aandacht en doorzettingsvermogen. Veel bedrijven herkennen wel het probleem maar zien laaggeletterdheid niet meteen als speerpunt van beleid. Het vergt veel overleg en overredingskracht om bedrijven mee te krijgen. De inzet en rol van Taalambassadeurs is hierbij zeer relevant. Zijn kunnen als 'ervaringsdeskundigen' heel goed het probleem schetsen en mensen motiveren er iets mee te doen. Ook spelen in bijvoorbeeld opgezette leerwerktrajecten praktische problemen een rol zoals het verkrijgen van een VCA-kwalificatie (veilig werken).

Onze inzet blijft om lokaal en regionaal het bedrijfsleven verder te betrekken en aan te sluiten bij bestaande initiatieven en samenwerkingsstructuren. Flexibiliteit is van belang, zeker in het licht van de nakende Coronacrisis.
Zo bestaat bijvoorbeeld al het samenwerkingsverband 'Werk in Zicht' tussen gemeenten en het UWV in het kader van de Participatiewet. Maar we denken ook aan het nauwer betrekken van lokale (afdelingen van) werkgeversorganisaties en -verenigingen.
Om de genoemde netwerkaanpak in het regionaal en lokaal betrekken van bedrijven kracht bij te zetten en gemeenten te ondersteunen bij de werkgeversaanpak gaan we een regionaal consulent aanstellen.

Mijlpaal In 2021 is een regionaal consulent werkgeversaanpak actief inzetbaar om werkgevers in onze regio te betrekken en activeren bij de bestrijding van laaggeletterdheid en gemeenten hierin te ondersteunen en adviseren.

Leesbevordering

Ook in een recent PISA-onderzoek blijkt weer dat de leesvaardigheid van jongeren in ons land achteruit holt. Zo beschikt maar liefst 24% van de huidige 15-jarigen over een 'lage leesvaardigheid', een kwalificatie die een grotere kans voorspelt om laaggeletterd te worden. De Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad deden in het gezamenlijke advies 'LEES!' al een oproep tot een leesoffensief. Ze pleiten voor een krachtig en samenhangend leesbeleid: intensievere samenwerking tussen organisaties die actief zijn in de uitvoering van het cultuurbeleid en het onderwijsveld, meer middelen en regie vanuit de rijksoverheid. Die gemeenschappelijke inzet is nodig van scholen en bibliotheken, maar ook van ouders, kinderopvangorganisaties en andere maatschappelijke organisaties om lezen en voorlezen op jonge leeftijd te stimuleren. Dat is belangrijk om de intergenerationele overdracht van laaggeletterdheid te stoppen en te voorkomen dat een grote groep mensen op latere leeftijd niet goed mee kan komen in onze samenleving.

Voorkomen én verminderen van laaggeletterdheid gaan hand in hand. Leesbevordering maakt onderdeel uit van het algemene beleid omtrent laaggeletterdheid. Scholen, bibliotheken en andere maatschappelijke organisaties die zich richten op jongeren spelen immers ook een rol bij de signalering en begeleiding van laaggeletterde volwassenen, waaronder ouders.

Daarom gaan we in onze regio door met activiteiten in bibliotheken en op scholen die bijdragen aan herkenning en het bieden van hulp aan ouders en kinderen. Op scholen ondersteunen ouders bijvoorbeeld bij het voorlezen; zo kun je ook laaggeletterde ouders signaleren. Vervolgens kun je via ouder-kind cursussen op scholen en projecten als de 'Bieb op school' gericht werken aan laaggeletterdheid en het bevorderen van een positieve leescultuur. In dit verband zijn nog veel meer interessante projecten te benoemen, zoals 'Boekstart' en 'Lees je me voor! (peuterwerk), 'Opstapje', 'vakantielezen', 'Scoor een Boek' en een voorleesproject van Humanitas.

De gemeenten hebben in al deze activiteiten voor leesbevordering de regierol en kunnen verder de verbinding leggen met het thema laaggeletterdheid.

Mijlpaal In 2023 hebben gemeenten in hun beleidsformulering en activiteiten de verbinding gelegd tussen de aanpak van laaggeletterdheid en leesbevordering.

Hiddo Kostwinder

Hiddo heeft leren lezen en schrijven in het Taalhuis in de bibliotheek van Veendam. Hij kwam daar terecht via 'Voel je goed!'. Dat is een project dat gericht is op laaggeletterden om hun gezondheid te bevorderen, maar ook op professionals om hun taalgebruik te vereenvoudigen. Hiddo ontving een certificaat voor zijn deelname. ***'Ik vond het heel frustrerend dat ik niet goed kon schrijven'*** zegt Hiddo. Maar zijn motto is 'ga ervoor!' en daarom heeft hij de durf gehad om naar het Taalhuis te gaan. ***'Mijn taalvrijwilliger heeft mij geholpen met het schrijven van deze vragen.'***

Taalambassadeurs

Het aantal inzetbare Taalambassadeurs breiden we verder uit. Deze 'ervaringsdeskundigen' kunnen mensen over een drempel helpen. Zeker bij het bereiken van de doelgroep autochtonen (NT1) – een van de speerpunten van het kabinetsbeleid – kunnen ervaringsdeskundigen een belangrijke rol spelen. Werving vindt veelal plaats vanuit de Taalhuizen (coördinatoren). Bij de inzet van ambassadeurs en ervaringsdeskundigen is lokale kennis, aandacht en inzet van de betreffende Taalhuiscoördinator doorslaggevend voor succes. Kandidaten worden vervolgens getraind door St. ABC waarbij het Alfa-college zorgt voor begeleiding. De inzet wordt tevens afgestemd op de te ontwikkelen communicatiecampagne om het thema laaggeletterdheid en de activiteiten van o.a. Taalhuizen en ROC's aan de man te brengen. Als inspiratiebron gebruiken we het project 'Innovatie inzet Ervaringsdeskundigen' van St ABC. Een project waarbinnen naar innovatieve werkwijzen wordt gezocht om de inzet en werving van ervaringsdeskundigen laaggeletterdheid te bevorderen.

Mijlpaal Onderdeel van de lokale aanpak van iedere gemeente is het inzetten van taalambassadeurs. De komende jaren zijn in elke gemeente minimaal twee ambassadeurs actief.

Inzicht in actueel educatieaanbod

Er bestaat een divers aanbod aan formele en non-formele educatie door de drie Regionale Opleidingscentra (Alfa-college, Noorderpoort en Drenthe college). De formele trajecten vallen onder de onderwijsinspectie en worden afgesloten met een officieel examen en diploma. De non-formele trajecten werken toe naar de niveaus van het Referentiekader taal en rekenen (Meijerink 2010). Beide trajecten zijn in te zetten vanaf Alfabetiseringsniveau tot en met 2F/B2.

Ook bestaat er in de regio een substantieel informeel aanbod. Waar het nog aan ontbreekt is een goed overzicht van het totale actuele aanbod aan educatie. Daarom gaan we investeren in de ontwikkeling van een online platform om dit aanbod beter zichtbaar te maken en zo bij te dragen aan betere toeleiding naar de beschikbare educatie voor de diverse doelgroepen. Zo'n platform, dat uiteraard continu up-to-date dient te worden gehouden, biedt inzicht en overzicht en is daarmee voor de diverse werkzame professionals, met name de Taalhuiscoördinatoren, een heel nuttig en handig begeleidend instrument.

Mijlpaal In 2021 is een online platform actief met het actuele regionale scholingsaanbod.

Communicatie

Willen we ervoor zorgdragen dat het probleem van laaggeletterdheid voor een brede doelgroep lokaal, regionaal en ook voor een breder algemeen publiek bekendheid krijgt dan vergt dat inzet van (campagnematige) communicatie op meerdere niveaus. Lokaal is het belangrijk dat bijvoorbeeld het Taalhuis en ook de Taalhuiscoördinator meer in beeld komen en zichtbaar worden voor een breder publiek. Wat doen ze en wat kun je er halen? Op de eerste plaats natuurlijk voor de laagtaalvaardige mensen zelf. Inzet van communicatie(middelen) draagt er ook aan bij dat zoveel mogelijk organisaties die met de doelgroep in contact staan zich voelen aangesproken en in actie komen. Hierbij kunnen we aansluiten bij landelijk gevoerde campagnes en acties.

Op landelijke niveau vindt ieder jaar de Week van de Alfabetisering plaats (vanaf 2020 Week van Lezen en Schrijven genoemd). Door hieraan ook in onze regio verder invulling te geven zetten we het thema op de kaart voor een brede doelgroep.
In het kader van de werkgeversbenadering organiseerde het Bondgenootschap eerder al symposia (mede) gericht op werkgevers om aandacht te vragen voor het probleem van Laaggeletterdheid. Ook de komende jaren willen we via de organisatie van symposia bij werkgevers in beeld komen om hen zo te inspireren en activeren bij te dragen aan de aanpak van laaggeletterdheid.

Mijlpaal Op regionaal/lokaal niveau start in 2021 een campagne om de activiteiten van de Taalhuizen te promoten.

Rollen en Taken

Gemeenten

Gemeenten zijn in regie bij het opzetten van een integrale aanpak laaggeletterdheid in hun gemeente. Zij staan dichtbij mensen en zijn het beste in staat om de doelgroep te bereiken. Ze vormen de spil in brede netwerken die lokaal vraag en aanbod bij elkaar brengen. Daarbij moet er voldoende ruimte zijn om een eigen invulling te geven aan de uitvoering van de plannen en hierbij het plaatselijke netwerk zoveel mogelijk te betrekken. Structurele investeringen in basisvaardigheden moeten voor gemeenten op termijn een net zo vanzelfsprekend onderdeel van hun inzet in het sociaal domein zijn, als voor werkgevers in het kader van duurzame inzetbaarheid. De gemeente Groningen vervult de rol van centrumgemeente in de arbeidsmarktregio en heeft in het Plan van aanpak een coördinerende taak voor de arbeidsmarktregio.

Bibliotheken

De dienstverlening van de bibliotheek richt zich steeds meer op twee pijlers: het (zelf)redzaam maken van burgers met (non formeel) educatie aanbod en hulp en ondersteuning.
De bibliotheek organiseert met dat doel al jaren tal van (digi)taalcursussen en inloopspreekuren. Denk aan het eerder genoemde Klik&Tik en Digisterker. Maar ook aan hulp bij belastingaangifte, Leesclubs Makkelijk Lezen, Taalcafé's, inloopspreekuren Seniorweb, de collectie Lees&Schrijf!, de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) die in 2020 en 2021 op verschillende plekken in de provincie Groningen worden geopend en het in januari 2021 te openen informatiecentrum digitale overheid (IDO). Overheden zien een grote rol voor bibliotheken voor het creëren van een vangnet voor hulp dichtbij burgers. Veel van deze activiteiten komen voort uit plannen van de overheid. Ook worden landelijk online programma's ingekocht die iedere bibliotheek in Nederland kan gebruiken.

Taalhuizen en Taalpunten

Taalhuizen vormen de lokale spil in het samenbrengen van vraag en aanbod op het gebied van laaggeletterdheid. In alle Groningse en Noord-Drentse gemeenten is een Taalhuis of Taalpunt aanwezig in een van de bibliotheken, Wijkcentra en/of bij SW-bedrijven. Er zijn leesboeken, oefenboeken en gratis taalcursussen op het gebied van lezen, schrijven en rekenen (non-formeel onderwijs). Via inloopspreekuren kunnen mensen hulp vinden bij het vinden van passende taalondersteuning. Zo kan een Taalhuis voor iedereen dichtbij zijn, is het herkenbaar en kennen medewerkers de mensen in de buurt, dat

vergroot het vertrouwen. Taalhuizen kunnen ook meer laagdrempelige activiteiten in de buurt aanbieden.

ROC's

De drie ROC's in onze arbeidsmarktregio bieden formele en non-formele educatietrajecten op het gebied van taal-, reken- en digitale vaardigheden. De formele trajecten vallen onder de onderwijsinspectie en worden afgesloten met een officieel examen en diploma. De non-formele trajecten werken toe naar de niveaus van het Referentiekader taal en rekenen.

Stichting Lezen en schrijven

De Rijksoverheid heeft Stichting Lezen en Schrijven gevraagd gemeenten te helpen bij de aanpak van laaggeletterdheid. De stichting biedt ondersteuning bij de ontwikkeling en uitvoering van beleid. Door middel van kennisdeling en innovatie kunnen zij bovendien helpen het bereik van de aanpak te vergroten en de kwaliteit te verbeteren. Hulp wordt geboden bij:

- Het formuleren van ambities, doelgroepen en actielijnen
- Het opstellen van een regionaal programma
- De vertaling van een regionaal programma naar lokale uitvoeringsplannen
- Het implementeren van structurele screening
- Het evalueren en versterken van de lokale aanpak
- Het versterken van lokaal educatieaanbod
- Het verbeteren van de toegankelijkheid van dienstverlening en communicatie

Stichting Lezen en Schrijven kan gemeentes ondersteunen in het bereiken en opleiden met een aanpak die zich bijvoorbeeld richt op: werk, financiële zelfredzaamheid, gezin en preventie, gezondheid en empowerment. Jaarlijks vindt afstemming plaats tussen centrumgemeente en Stichting Lezen en Schrijven over de ondersteuning vanuit de stichting.

Instanties die met name kunnen herkennen en doorverwijzen:

Uitkeringsinstanties (UWV)

Het UWV is een belangrijke schakel naar werkgevers en een vindplaats voor het herkennen van laaggeletterdheid bij uitkeringsgerechtigden.

GGD (jeugdgezondheidsmedewerkers)

De GGD ziet alle kinderen op jonge leeftijd in de consultatiebureaus en heeft een sleutelrol in het herkennen van taalachterstanden of achterblijvende taalontwikkeling op jonge leeftijd.

Wijk-, dorps- en gebiedsteams (o.a. Wij Groningen)

Buurtcentra

Bedrijven

Bondgenootschappen

De afgelopen jaren hebben de samenwerkende organisaties en instanties in provinciaal verband Bondgenootschappen opgericht in zowel Groningen als Drenthe. Vanuit deze Bondgenootschappen zijn veel verschillende activiteiten georganiseerd, onder coördinatie van ingestelde gemeentelijke stuur- en werkgroepen. Onze inzet is te onderzoeken hoe we de bestaande Provinciale bondgenootschappen kunnen verbinden aan dit nieuwe Plan van aanpak dat geldt voor de gehele arbeidsmarktregio. De vanuit het Bondgenootschap ingerichte gemeentelijke stuur- en werkgroepen kunnen zo hun werk voortzetten en hun kennis, ervaring en netwerken blijven inzetten.

Schema

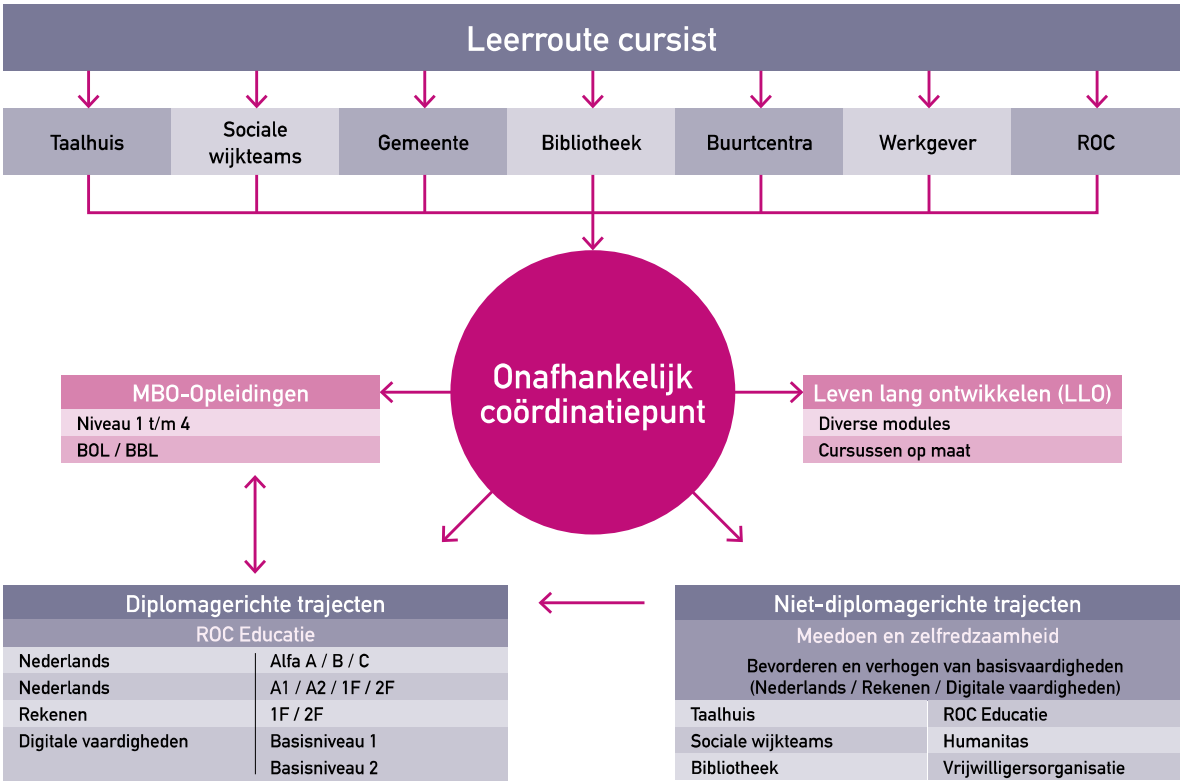
Leerroute cursist
Taalhuis
Sociale wijkteams
Gemeente
Bibliotheek
Buurtcentra
Werkgever
ROC
Onafhankelijk coördinatiepunt
MBO-Opleidingen
Niveau 1 t/m 4
BOL / BBL
Leven lang ontwikkelen (LLO)
Diverse modules
Cursussen op maat
Diplomagerichte trajecten
ROC Educatie
Nederlands
Alfa A / B / C
Nederlands
A1 / A2 / 1F / 2F
Rekenen
1F / 2F
Digitale vaardigheden
Basisniveau 1
Basisniveau 2
Niet-diplomagerichte trajecten
Meedoen en zelfredzaamheid
Bevorderen en verhogen van basisvaardigheden (Nederlands / Rekenen / Digitale vaardigheden)
Taalhuis
ROC Educatie
Sociale wijkteams
Humanitas
Bibliotheek
Vrijwilligersorganisatie

Onze inzet voor 2020-2024 op een rij

- Taalhuizen zijn de lokale spil en worden de komende jaren gecertificeerd om ervoor te zorgen dat bestaande structuren en kwaliteit kunnen worden geborgd. Ook zal de certificering inzichtelijk maken waar nog verbeterpunten zitten, zodat er een slag kan worden gemaakt in de verbetering van de kwaliteit.
- We gaan meer professionals trainen in het herkennen van laaggeletterdheid, om te beginnen de jeugdgezondheidsmedewerkers GGD.
- Om werkgevers te betrekken en activeren benoemen we een regionaal consulent werkgeversaanpak. Deze kan de gewenste netwerkaanpak in het regionaal en lokaal betrekken van bedrijven kracht bijzetten en gemeenten ondersteunen.
- Gemeenten gaan in beleid en activiteiten de verbinding leggen tussen de aanpak van laaggeletterdheid en leesbevordering.
- Het aantal inzetbare Taalambassadeurs breiden we verder uit. De komende jaren zijn in elke gemeente minimaal 2 taalambassadeurs actief.
- We investeren in de ontwikkeling van een online platform om beter inzicht en overzicht te krijgen van het beschikbare aanbod formele en non-formele educatie. Zo dragen we bij aan een betere toeleiding naar de beschikbare educatie.
- We starten een regionale campagne om de activiteiten van de Taalhuizen aan de man te brengen bij de betreffende doelgroepen.
- Alle betrokken organisaties (gemeenten, Taalhuizen/Taalpunten, Bibliotheken, ROC's, de Stichting Lezen en Schrijven en andere betrokken instanties) werken intensief samen volgens de aan hen toebedeelde rollen en taken.
- We onderzoeken hoe we de bestaande Provinciale Bondgenootschappen in Drenthe en Groningen kunnen verbinden aan dit Plan van Aanpak.

4 Inzet extra middelen en jaarlijks Uitvoeringsplan

De komende jaren zijn er van Rijkswege extra middelen beschikbaar gesteld voor de aanpak van Laaggeletterdheid. Het geld is bedoeld om contactgemeenten te ondersteunen bij de coördinatie en uitvoering van de regionale plannen. Te besteden aan bijvoorbeeld coördinatie, deskundigheidsbevordering, wervingsactiviteiten voor moeilijk bereikbare doelgroepen en verbetering van de samenwerking tussen gemeenten en betrokken organisaties. Het gaat daarbij jaarlijks om ongeveer € 160.000,– bovenop de reguliere middelen vanuit de WEB en andere regelingen.

Om deze extra gelden zo effectief mogelijk in te zetten hebben we een keuze gemaakt voor gerichte activiteiten op meerdere niveaus die elkaar kunnen versterken en zo het meest bijdragen aan zichtbaarheid en verduurzaming van de regionaal opgebouwde structuren voor de aanpak van laaggeletterdheid. Tegelijkertijd denken we zo de groep met Nederlands als moedertaal (NT-1) – door het Kabinet als speerpunt benoemd, het meest effectief te kunnen bedienen.

Schema inzet extra middelen laaggeletterdheid 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Coördinatie gem. Groningen	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Ondersteuning PvA	20.000				
Monitor	17.000	17.000	17.000	17.000	17.000
Certificering taalhuizen	—	40.000	—	—	—
Ureninzet THC certificering		25.600*			
Week van de alfabetisering	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Training herkennen laaggeletterdheid /GGD preventieve logopedie	---	20.000	20.000		
Inzicht taalaanbod (Platform)	8.000				
Onderhouden inzichtelijk aanbod		5.000	5.000	5.000	5.000
Campagne zichtbaarheid THC's		ntb	ntb	ntb	
Werkgeversbenadering met WIZ**		45.000	75.000	75.000	75.000
Versterken taalhuizen	25.600		25.600	25.600	
totaal	100.600	157.600	172.600	152.000	127.000
Nog in te vullen	57.000***				

*25.600 staat voor 10 uur extra inzet per taalhuis
** tbv regionaal consulent werkgeversaanpak
*** kan worden meegenomen naar het jaar erop

5 Kwaliteitsbewaking en Monitoring

Een nadrukkelijke eis voor de aanpak van laaggeletterdheid vanuit de overheid is dat deze is gebaseerd op onderlinge kennisuitwisseling en systematische monitoring van de aanpak van laaggeletterdheid en van de kwalitatieve en kwantitatieve resultaten van het educatie-aanbod. We willen weten wat werkt.

Vanuit het ministerie van OCW wordt hiervoor op landelijk niveau een instrumentarium ontwikkeld waar we op aansluiten zodra dit beschikbaar is.

Registratiesysteem de Greef

In onze arbeidsmarktregio is recent de keuze gemaakt om gebruik te maken van het registratiesysteem ontwikkeld door Maurice de Greef. Het kan worden ingezet zowel bij de Taalhuizen als bij de ROC's in onze regio die het educatie-aanbod verzorgen. De vragenlijst bestaat uit vragen die verplicht zijn gesteld door het ministerie en aangevuld met vragen over de cursisten die zowel de gemeente als de ROC's graag beantwoord willen zien. Er is een verschil gemaakt tussen vragen voor Educatiecursisten en voor Taalhuisdeelnemers. Ook is er een categorie in te vullen specifieke persoonsgegevens (waaronder bijzondere persoonsgegevens).

Het systeem monitort op de volgende aspecten:

Input/Kwantitatief:
- Aantallen en soorten activiteiten
- Aantallen deelnemers per activiteit.

Output:
- Activiteiten al dan niet afgerond/non-formele educatie. Redenen niet-afronding
- Diploma of certificaat al dan niet behaald/formele educatie. Redenen niet-behalen.

Outcome/Kwalitatief:
- Effecten op zelfredzaamheid, sociale contacten, activiteiten in georganiseerd verband, vrijwilligerswerk, arbeidsmarkt/betaald werk, vervolgonderwijs

e.d. (hierbij b.v. rekening houdend met de participatieladder of de sociale inclusie-indicatoren).

In de stad Groningen heeft Maurice de Greef eerder onderzoek gedaan onder de laaggeletterde cursisten van Educatie en de Taalhuizen van het Noorderpoort en het Alfa-college. Toen bleek al dat er in zijn onderzoek veel vragen werden gesteld die het ministerie nu ook onderdeel wil maken van de monitoring. Omdat zijn onderzoekssystematiek dus goed aansluit en we al langer heel goed samenwerken is daarom voor zijn monitoringssysteem gekozen. De verwachting is daarbij dat we hierbij goed kunnen aansluiten op het nog te ontwikkelen landelijke systeem.

Bijlagen

- Tel mee met Taal, vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024 (schematisch overzicht doelen en maatregelen Rijksoverheid)

Vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020 – 2024

Tel mee met Taal

In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen **moeite met lezen of met rekenen**. Ze vinden het vaak ook moeilijk een **computer of smartphone** te gebruiken. Om mee te kunnen doen in onze samenleving, heb je deze vaardigheden wél nodig. Daarom noemen we dit basisvaardigheden. Mensen met weinig **basisvaardigheden** vinden moeilijker betaald werk. Ze krijgen vaker geldproblemen. En zij hebben vaker last van hun gezondheid.

De overheid vindt dat iedereen het recht heeft om mee te kunnen doen. Daarom geeft de overheid de komende jaren **extra geld** uit aan de basisvaardigheden van kinderen en volwassenen. Met het programma **Tel mee met Taal** voert de overheid deze plannen uit.

Ieder jaar geeft de overheid al 60 miljoen euro uit aan opleidingen voor volwassenen. Het gaat om cursussen taal, rekenen en digitale vaardigheden. De komende 5 jaar geven we extra geld uit: ieder jaar 25 miljoen euro. Hiermee helpen wij volwassenen die moeite hebben met basisvaardigheden. En we helpen kinderen met een taalachterstand. Dit doen we samen met gemeenten, bibliotheken, werkgevers, mensen in de zorg en maatschappelijke organisaties. En met de mensen zelf. Zo dragen we samen bij aan een vaardiger Nederland.

We hebben **3 doelen:**

Doel 1: Meer mensen aan de slag met taal, rekenen en digitale vaardigheden

Iedereen is uniek. De één kan het beste les krijgen op zijn werk. Een ander doet dit liever thuis, in de bibliotheek of in een buurthuis. Wij willen mensen helpen op een manier die bij hen past. Dat doen we dichtbij huis, in de buurt waar ze wonen. Overal in Nederland.

We gaan meer mensen helpen met de vaardigheden die ze moeilijk vinden. We hebben extra aandacht voor mensen die Nederlands als moedertaal hebben.

Doel 2: Weten wat werkt

Overal in het land verzamelen we informatie over het lesaanbod en hulp aan mensen met weinig basisvaardigheden. Hoeveel mensen hebben lessen gevolgd? Wat hebben de deelnemers geleerd? We gaan de resultaten met elkaar vergelijken. En we zorgen ervoor dat iedereen de resultaten kan bekijken. Bijvoorbeeld op een website.

Iedere gemeente gaat informatie over het aantal deelnemers aan lessen verzamelen. Ook gaan gemeenten onderzoeken welk lesaanbod het beste werkt. Met deze informatie wordt de kwaliteit van de lessen steeds beter.

Doel 3: Goede hulp in elke gemeente

Gemeenten doen al veel om mensen te helpen die moeite hebben met basisvaardigheden. Zij doen dit samen met scholen, werkgevers, bibliotheken, de zorg en maatschappelijke organisaties. Maar dit kan nog beter. Nog niet elke gemeente doet mee. Dat willen we veranderen.

We willen dat binnen 5 jaar elke gemeente meedoet. Dat ze iedereen kunnen helpen die moeite heeft met basisvaardigheden. Kinderen én volwassenen.

Wat gaan we doen?

10 maatregelen

We nemen de komende periode 10 maatregelen. Zo kunnen we mensen die moeite hebben met de basisvaardigheden nog beter helpen.

1 We zoeken naar **nieuwe manieren om meer mensen te bereiken**. We hebben extra aandacht voor mensen met Nederlands als moedertaal. Taalambassadeurs helpen ons hiermee. Zij hadden vroeger zelf moeite met basisvaardigheden. Zij kunnen ons dus makkelijker met mensen in contact brengen. Ook zorgen **taalambassadeurs** ervoor dat organisaties begrijpelijker gaan communiceren. Via **nieuwe communicatiecampagnes** vinden we mensen die we eerst niet konden vinden. Bijvoorbeeld via sociale media. We onderzoeken hoe we mensen die moeite hebben om een website van de overheid te gebruiken, hierbij kunnen helpen. Bijvoorbeeld door hen te verwijzen naar lessen die ze kunnen volgen in de buurt. Ook geven we extra aandacht aan kindereren en jongeren die een taalachterstand kunnen krijgen.

2 We maken **afspraken met de gemeenten**. We vinden het belangrijk dat elke gemeente goede ondersteuning biedt. Ook spreken we af dat elke gemeente informatie verzamelt over het aantal mensen dat zij helpen. Zo leren gemeenten van elkaar.

3 Gemeenten krijgen **extra geld om de afspraken uit te voeren**. We laten onderzoeken wat gemeenten met het extra geld doen. Dit doen wij samen met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).

4 Er komt een **landelijk programma om gemeenten te helpen**. Gemeenten krijgen bijvoorbeeld hulp om taalmaatjes te trainen. Ook helpen we gemeenten mensen te vinden die moeite hebben met basisvaardigheden. Medewerkers van gemeenten krijgen training over de manier waarop ze mensen met weinig basisvaardigheden kunnen helpen.

5 We geven ieder jaar 3 miljoen euro **subsidie aan werkgevers**. Zij besteden dit geld aan opleidingen basisvaardigheden op de werkvloer.

6 We werken aan **leesbevordering bij kinderen en helpen gezinnen**. Dit blijven we doen. We geven bovendien ieder jaar ruim 2 miljoen euro extra uit om ouders te bereiken die moeite hebben met taal.

7 We geven 500.000 euro per jaar uit om de **kwaliteit van taalhuizen en taalpunten** te verbeteren. Cursusaanbieders zorgen er zelf voor dat de kwaliteit van hun aanbod goed is. Zij worden ook onderzocht door mensen van buitenaf.

8 Er komt een **expertisecentrum basisvaardigheden**. Dit centrum zorgt ervoor dat de kwaliteit van lessen verbetert. Er wordt bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar nieuwe manieren om deelnemers voor lessen te werven. Ook organiseert het expertisecentrum bijeenkomsten voor gemeenten en werkgevers om kennis te delen. Tot slot komt er extra geld voor docenten die speciaal getraind zijn om les te geven aan mensen die Nederlands als moedertaal hebben.

9 We maken de **resultaten** van de aanpak van laaggeletterdheid openbaar. Dit doen wij via een website. Iedereen kan deze website bekijken.

10 We geven ieder jaar 700.000 euro uit aan **nieuwe ideeën, kennisdeling en het laten zien van goede voorbeelden**.

Dit is een uitgave van *Programma Tel mee met Taal* Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Bezoekadres Rijnstraat 50 | 2515 XP Den Haag | **Postadres** Postbus 16375 | 2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl | www.telmeemettaal.nl
Maart 2019

Rijksoverheid

Iedereen moet kunnen meedoen in onze samenleving

Maar te veel mensen hebben nog moeite met lezen, rekenen en het gebruiken van een computer of smartphone. Om mee te kunnen doen, heb je deze vaardigheden wél nodig. Daarom gaan we:

Nederlands als 1e taal	Kwaliteit	Gemeenten
Méér mensen helpen, vooral kinderen en mensen met Nederlands als moedertaal.	Investeren in kwaliteit. Zodat effectieve lessen voor iedereen beschikbaar zijn.	Het budget voor gemeenten vergroten. Voor een ambitieuze aanpak overal in Nederland.

2020-2024

€ 60 miljoen
+ 25 miljoen

per jaar voor het verbeteren van basisvaardigheden.

jaarlijks budget volwasseneducatie
aanvullend budget.

Zo dragen we bij aan een vaardiger Nederland

Dit doen we samen met

Gemeenten | Maatschappelijke organisaties | Werkgevers | De zorg | Scholen | Bibliotheken | De mensen zelf

Uitgave
2020 | Werkgroep Laaggeletterdheid arbeidsmarktregio Groningen
Tekst en redactie
Jan-Kees van Loon | New Ink, Groningen
Vormgeving
André Diepgrond | In Ontwerp, Assen

